

Met de vlinderwerkgroep naar Hageven-Plateaux 21-8-2010

Zaterdagmorgen om 9 uur stonden 7 vlinderwerkgroepleden paraat om naar het grensoverschrijdende natuurgebied Hageven-Plateaux te vertrekken. Natuurmonumenten en haar Belgische tegenhanger Natuurpunt werken hier samen aan het herstel en behoud van dit zeer gevarieerde natuurgebied, gelegen tussen Valkenswaard en Neerpelt.

Nog voordat we bij de werkschuur van Natuurmonumenten – waar we parkeren – aankomen, wordt de eerste vlinder al gespot: een citroenvlinder. Eerst een bakske koffie, wandelschoenen aan en wat rondsuffelen op het parkeerterrein. Dat levert meteen al 4 soorten dagvlinders op: de atalanta, het oranje zandogje, klein geaderd witje en groot koolwitje vliegen hier rond. Ook groeien hier enkele leuke planten: het donderkruid (een gele composiet die op warme, droge plaatsen groeit) en ijzerhard (dankt de naam aan het feit dat men haar lang heeft beschouwd als één van de beste middelen bij verwondingen door ijzeren wapens). Na een praatje met een man van Natuurmonumenten – hij is natuurlijk nieuwsgierig naar wat al die camera's en verrekijkers gaan doen – gaan we op pad.

Even door het bos en dan zijn we bij de Pelterheggen. Rond 1850 was het hier nog heideveld. Het transport geschiedde in die tijd veelal met paarden en daarvoor was veel hooi nodig. Daarom werden op de droge en schrale heidegebieden weiden aangelegd die bevoeid werden met mineraal- en kalkrijk water afkomstig uit de Maas. Daarvoor werd een uitgebreid stelsel van kanalen, slootjes, stuwtjes en aquaducten aangelegd. De vloeiveiden Pelterheggen waren toen zo'n 52 hectare groot. Voor het beste hooi werden zaden uit de Italiaanse Alpen aangevoerd. Tijdens de hooiwinning werden in vroeger tijden de schuiten vol hooi over de sloten op de vloeiveiden naar het Kempisch Kanaal getrokken, onder de Hoge Brug door. En, geloof het of niet, hier werden niet alleen PK's (paardenkrachten) maar vaak ook VK's (vrouwenkrachten) voor gebruikt! Rond 1900 nam kunstmest de rol van de vloeiveiden over. Het hooilandbeheer maakte plaats voor de aanplant van populieren voor de houtproductie en het vloeiveidensysteem raakte in verval. In 2007 is Natuurmonumenten begonnen met het herstel van een deel van de vloeiveiden (12 hectare), zijn de populieren geroid en zijn stuwtjes en andere kunstwerken herbouwd. De historische wijze van bevoeien is weer opgepakt en de karakteristieke flora en fauna keren terug.

In de eiken langs het pad zitten verschillende nesten van de processierupsen. De vlinders zijn inmiddels al uitgevlogen, maar de haren van de rupsen kunnen nog steeds heel vervelend zijn als je er te dicht bij komt. Een grote keizerlibel is op jacht. In de berm bloeien o.a. vlasbekje en avondkoekoeksbloem.

We staan even stil bij een stuwtje en speuren de met welig bloeiend koninginnenkruid omzoomde weide af, op zoek naar vlinders die hier toch wel in Luilekkerland zouden moeten zijn. Er vliegen wel enkele witjes, maar verder niks. Vlak voor onze neus zit op de brandnetel een kluitje van zo'n 30 rupsen van de dagpauwoog zich vol te vreten, die moeten nog vóór de winter verpoppen en uitvliegen, want ze gaan als vlinder de winter door. In de sloot groeit hier o.a. pijlkruid, grote waterweegbree en de wettelijk beschermde zwanenbloem. De gelderse roos aan de andere kant van het

pad draagt al haar felrode glanzende bessen, die tot lang in de winter blijven hangen, maar uiteindelijk door vogels worden verorberd. Groene en grote bonte specht laten van zich horen.

Dan gaan we de grens over, we slaan linksaf en wandelen door de vloeivelden. Het zonnetje komt er nu lekker door en dan komen de vlinders toch tevoorschijn! De witjes zijn niet meer te tellen, veel bruine en oranje zandoogjes vinden nectar in het koninginnenkruid, evenals de atalanta, kleine vuurvlieder en gehakelde aurelia. Het boomblauwtje zoekt het wat hogerop, terwijl het hooibeestje over de weiden rondfladdert. Ook hier weer vele planten, o.a. grasklokje, kattenstaart, watermunt, moerasspirea en moerasandoorn. En we ontdekken een al vroeg bloeiende zeldzame plant, die hier door de terugkeer van de vloeiveiden in de herfst de weiden lila kleurt: de herfsttijloos.

Geen bladeren in de bloeitijd, bloemen in het najaar en vruchten in de zomer. De bloem lijkt op een grote lila krokus. De plant is erg giftig, maar tegelijk ook heilzaam: eeuwen geleden gebruikte men hem al tegen geelzucht en als bescherming tegen de pest en kiespijn. We steken nog een stuwte over, waar een mannetje weidebeekjuffer pronkt met zijn schitterend blauwe vleugels. Hij zit vaak op hetzelfde plekje, zijn territorium, en laat indringers de binnenkant van zijn vleugels zien waarna vaak een (schijn)gevecht volgt.

Door een klaphekje belanden we in het bos, een vrij open grove dennenbos met hier en daar berken die door de berkenzwam zijn aangetast. Een koolmees laat een alarmroepje horen. Na een tijdje komen we aan de rand van de heide, vliegdennen nemen nog even het uitzicht weg, maar een stukje verder hebben we een weids uitzicht met een bankje, waar we even pauzeren. Om het uitzicht zo weids te houden worden verschillende maatregelen genomen. Er wordt hier gemaaid en geplagd, en de heide wordt hier begraaasd door Galloway runderen, levende grasmaaiers op biobrandstof, die net als Schotse Hooglanders weinig zorg behoeven. Ze zijn bestand tegen het gure weer, kunnen op eigen houtje kalfjes krijgen en hebben geen stallen en drinkbakken nodig. De dieren worden meerdere malen per jaar grondig gecontroleerd.

Het is warm in de zon en we hebben nog een flink eindje te gaan, dus verder maar weer. Peter heeft zich toegelegd op het inventariseren van sprinkhanen, dat doe je op het geluid dat de mannetjes produceren. Hij hoort hier een negertje, een donkerbruine tot zwarte sprinkhaansoort van 11 tot 20 mm groot. We wandelen langs een landduin, het Hageven ligt

aan de oostgrens van een vroeger zeer groot landduincomplex. Op de landduinen groeien heide- en buntgrasvegetaties. Om de landduinen te behouden wordt een deel van de grassen verwijderd zodat er meer open zand ontstaat. Zodoende kan er weer verstuiwing plaatsvinden. Net voordat we weer door een klaphek gaan zien we tientallen planten van de zwarte toorts, een plant met gele bloemen en violette meeldraden.

We gaan linksaf, naar de Verkeerde Lieve Heer. Wat dat inhoudt, vertel ik later, want ook hier op dit lange pad zuidwaarts zien we van alles! Zo groeit er een enorme koningsvaren, wettelijk beschermd, deze soort komt voor in vochtige loofhoutbossen, veenmoerassen en aan beschaduwde slootkanten. De sporen zitten niet onder de bladeren, maar zitten in een soort bruine pluim. De plant kan tot 100 jaar oud worden. Boven de heide vliegt een groep spreeuwen en witte kwikstaarten steeds op en neer, de groene specht laat zich hier ook zien. De bruinrode heidelibel en de bloedrode heidelibel, haast niet van elkaar te onderscheiden, zijn 2 soorten heidelibel die we hier noteren, helaas zien we de bandheidelibel niet. Ook hier veel vlindertjes, o.a. atalanta, hooibeestje en kleine vuurvlieder, witjes daar kijken we al niet meer naar (zoveel...), bruine en oranje zandoogjes. We komen langs enkele pas opgeschoonde vennen, ook hier is hard gewerkt aan herstel van het gebied. Een buizerd zweeft in de verte boven de bomen. Aan de westzijde groeide vroeger maïs, dat is gelukkig verdwenen. Dan steken we weer een slootje over, waar verschillende weidebeekjuffers op de waterplanten zitten. Kleine waterrepe staat met zijn kleine witte bloempjes hier nog te bloeien. Verder langs het pad zien we nog duizendguldenkruid (deze plant heeft zoveel goede eigenschappen, hij is wel duizend gulden waard) en brede wespenorchis.

En dan komen we bij de Verkeerde Lieve Heer, dit is de volksnaam voor een wegwijk, waarbij de Christusfiguur met het hoofd op de linkerschouder rust en niet, zoals te doen gebruikelijk, op de rechterschouder. Dit gietijzeren kruisbeeld stamt uit 1847 en is hier opgericht ter gelegenheid van de voltooiing van de bevoeiingswerken.

Hier komen verschillende paden bij elkaar, wij gaan schuin linksaf, komen we toch nog langs een maïsveld, maar dat laten we snel achter ons. Verder gaat het, langs oude gekromde dennenbomen en een landduin, waar graafwespen en –bijen hun holletjes in maken aan onze linkerhand en moerasgebied rechts, extremen zo vlak naast elkaar.

Over een knuppelbrug doorkruisen we het moeras met naast manshoog riet vele andere moerasplanten, o.a. lisdodde, waterzuring, engelwortel, grote wederik en echte koekoeksbloem. Dan komt de zoveelste verrassing van deze dag voor degenen die hier nog niet eerder zijn geweest: de Provinciale Vijver. Wie zag er een ijsvogel langsscheren? De gids niet, die loopt ergens achteraan, vindt daar op de hoek een groep turende vlinderaars die staan te vogelen! Even verder lopen, jongelui, daar staat een vogelkijkhut waar je nog beter kunt kijken! Een vogelfotografenhart gaat sneller slaan bij het zien van de vele soorten die hier foerageren: naast gewone vogels als wilde eend, aalscholver, krakeend, Kievit, blauwe reiger, meerkoet en knobbelzwaan zien we hier ook de watersnip, tureluur, kleine plevier, witgatje en de waterral! Dat moet vastgelegd worden met de camera, toch? Enkelen zijn dan ook met moeite los te rukken uit de vogelhut om even wat te drinken in bezoekerscentrum De Wulp. We passeren nog enkele vijvers, waar o.a. waterlelie en poelruit groeien. En dan strijken we neer in de heemtuin om nog even bij te komen van de vermoeienissen.

Na deze pauze lopen we weer richting de vogelhut, nog snel even kijken, en dan gaat het verder, de brug over en langs de Dommel, die hier kort geleden weer verlegd is zijn oude meanderende loop. We vinden nog een kluwen rupsen van de dagpauwoog op de brandnetel, op het water dobberen knobbelzwanen en wilde eenden, in het riet zien we een rietzanger. Af en toe hebben we een mooi zicht op de beek.

Dan komen we langs een vogelkijkhut die hoog boven de grond staat, daar moeten we natuurlijk ook even kijken. Mooi uitzicht over het gebied, boven de Gemeentevijver vliegen huiszwaluwen en vele libellen. De weiden zijn al gemaaid, het streven is om hier de plantensoorten van blauwgraslanden weer terug te krijgen. We gaan weer een brug over en wandelen tussen rietmoerassen door. Op het koninginnenkruid dat ook hier rijkelijk aanwezig is vinden we weer verschillende vlinders, waaronder de kleine vos en de distelvlinder.

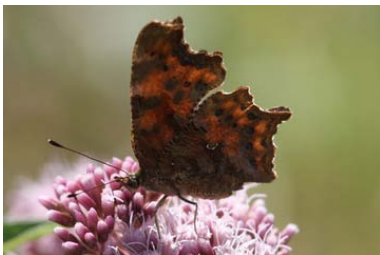

Even verder zijn we weer terug op de heide, die hier mooi staat te bloeien. Op een lage plek zien we vanaf het pad de klokjesgentiaan staan. Even checken op eitjes van het gentiaanblauwtje, maar nee, helaas geen witte bolletjes te zien. Ook groeit hier moeraswolfsklauw. We passeren een fraaie grenspaal en wandelen dan letterlijk over de grens naar ons eerste bankje. Een paartje torenvalken zoekt voedsel boven de heide, evenals een icarusblauwtje en een gewone oeverlibel.

Peter hoort hier nog verschillende soorten sprinkhanen, waaronder beestjes met fraaie namen als snortikker, gewoon doortje en heidesabelsprinkhaan.

Dan komt de Hoge Brug weer in zicht, de Vrouwenkrachten komen weer ter sprake! Een torenvalk vertoont zijn kunsten minutenlang op korte afstand, zodat er mooie opnamen gemaakt kunnen worden. Langs de Pelterheggen wandelen we terug naar de parkeerplaats, zelfs ik hoor nog een sprinkhaan, de grote groene sabelsprinkhaan. Een laatste soort die nog aan het lijstje van waarnemingen wordt toegevoegd is de paardenbijter. Moe maar voldaan stappen we in de auto's en gaan weer huiswaarts. Tot een volgende keer!

Fia Grootzwagers

Bijlage: lijstje met de waarnemingen

Lijstje met waarnemingen Hageven-Plateaux 21-8-2010

1	citroenvlinder	ijzerhard	groene specht
11	atalanta	donderkruid	grote bonte specht
14	klein geaderd witje	rapunzelklokje	koolmees
15	oranje zandoogje	hop	spreeuw
5	groot koolwitje	koninginnekruid	witte kwikstaart
17	hooibeestje	avondkoekoeksbloem	buizerd
11	klein koolwitje	vlasbekje	aalscholver
2	gehakelde aurelia	moerasandoorn	kievit
2	boomblauwtje	pijlkruid	krakeend
19	bruin zandoogje	zwanebloem	knobbelzwaan
2	icarusblauwtje	waterweegbree	tureluur
3	distelvlinder	kattenstaart	waterral
4	kleine vuurvlinder	wolfspoot	watersnip
5	bont zandoogje	gelderse roos	kleine plevier
1	kleine vos	grasklokje	waterhoen
1	gammauil	hersfstijloos	blauwe reiger
80	rupsen dagpauwoog nesten processierups	moerasspirea	dodaars
		gespleten hennepnetel	meerkoet
		watermunt	wilde eend
1	paardenbijter man	glad walstro	witgatje
5	weidebeekjuffer vrouw	zwarte toorts	rietzanger
19	weidebeekjuffer man	koningsvaren	huiszwaluw
3	bloedrode heidelibel man	duizendguldenkruid	torenvalk
1	bruinrode heidelibel man	kleine watereppe	zwartkop
1	gewone oeverlibel vrouw	brede wespenorchis	
1	blauwe breedscheenjuffer man	waterzuring	negertje
1	keizerlibel man	lisdodde	heidesabelsprinkhaan
		engelwortel	snortikker
	berkenzwam	grote wederik	gewoon doortje
			grote groene
	eekhoortjesbrood	echte koekoeksbloem	sabelsprinkhaan
		waterlelie	
		poelruit	schorpioenvlieg
		klokjesgentiaan	kikker
		moeraswolfsklauw	